

N. ΓΥΖΗΣ.

Σπουδή

Καὶ ὁ Γύζης ὅστις διὰ τῆς τέχνης του ἔκαμε ν' ἀγαπᾶται ὀλίγον καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς παρὰ τοῖς ξένοις καὶ νὰ ἐκτιμᾶται, καὶ νὰ στηρίξη κάποιαν ἐλπίδας ὅτι κάτι παρέμεινεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου πνεύματος εἰς τὰς ψυχὰς μίας, ἦτο συμπολίτης μου. Καὶ μολονότι τοῦτο διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Τέχνης δὲν ἔχει οὐδεμίαν σημασίαν, ἐν τούτοις ἡ ἔνδοξος φήμη του συνετέλεσεν ὥστε ἐκ τῆς μικρᾶς Τήνου πολλοὶ νέοι καθὼς καὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς, ζηλοῦντες τὴν δάφνην, νὰ ἐπιδιοθοῦν εἰς τὴν καλλιτεχνίαν. Ἀλλ' ἄρα γε ἐξ ὅλων αὐτῶν θὰ εὔρεθῃ ἐκεῖνος ὅστις θ' ἀντικαταστήσῃ τὸν ἀπερχόμενον τοῦ καλοῦ ἀρχιερέα; Ὡ πόσον φοβοῦμαι, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, ἂν ὄχι διὰ τὸ μέλλον. Καὶ τοῦτο διότι εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχουν ζωγράφοι πολλοὶ καὶ καλοὶ, ἀλλὰ ζωγράφοι ποιηταὶ, ζωγράφοι δημιουργοί, οἱ ὁποῖοι νὰ ἔχουν κάτι τι αἰθέριον, ὡς ὁ ΒΕΕΤΗΟΒΕΝ ἐν τῇ μουσικῇ, εἶναι τόσον ὀλίγοι. Ὁ Γύζης ἦτο ἐκ τῶν ὀλίγων αὐτῶν. Ὁ ὀφθαλμὸς του εἰσέδυσεν εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἐνῶ τὸ πνεῦμά του ἀνήρχετο εἰς τὴν ψυχὴν ἐνὸς κόσμου αὔλου, ὅπως ἀποσπᾷ μίαν γενικὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἀναπαραστήσῃ διὰ τῆς γλώσσης τῶν χρωμάτων ἐπὶ τῆς ὀθόνης, ζωτανῇ καὶ πάλλουσαν, προκαλοῦσαν σκέψεις καὶ ρεμβασμοὺς. Καὶ τώρα ὅτε σημειῶ τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμὰς, καὶ θρηνῶ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου μου φίλου, σκέπτομαι ὅτι εἶναι ἡ μεγαλειτέρα ὑπηρεσία ἣν προσέφερεν εἰς τὴν

Ἑλλάδα ὁλόκληρον τὸ ἐν Τήνῳ ἱερὸν ἱδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας συντελέσαν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς μεγάλου ταλάντου, μιᾶς δόξης, διὰ τῆς ἀρωγῆς του πρὸς τὸν Γύζην. Καὶ ἀφοῦ ὁ Γύζης ἐτίμησε τὸν τόπον μας, δὲν θὰ εἶναι ἀσκοπον ἴσως νὰ τεθῇ ἐπὶ τοῦ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἱδρυματος τῆς Εὐαγγελιστρίας ἔργου του ἢ ἐξῆς ἐπιγραφή: «*Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐγεννήθη ὁ διαπρέψας ἐν Εὐρώπῃ ζωγράφος Νικόλαος Γύζης*». Διότι, τὸ νὰ θρηνῶμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τοὺς κατὰ καιροὺς ἀπεθνήσκοντας πρωθυπουργοὺς καὶ ὑπουργοὺς καὶ καθηγητάς, εἶναι καλόν, ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον διαδέχονται αὐτοὺς πλεῖστοι ἄλλοι καὶ τὸ κενὸν δὲν εἶναι τόσον ἐπαισθητὸν· ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Γύζης ἀφίνει πράγματι κενὸν καὶ ὀφείλομεν εὐγνώμονες πρὸς τὸ Πνεῦμα καὶ τὴν Δύναμιν, νὰ σεβώμεθα καὶ γεραίρωμεν τοὺς ἀληθῶς μεγάλους, τοὺς ὄντως ἡλίου τοῦ τόπου μας.

Παρίσις, 1901.

ΛΑΖΑΡΟΣ ΣΩΧΟΣ

ΓΑΜΟΣ

[ΔΙΗΓΗΜΑ]*

ΕΣΥ' ἀθήνατε νεκρέ, μὲ τὰ χέρια σου τὰ δοξασμένα ἀρραβωνιαστές τῆς Ἑλληνόπουλας, καὶ ἐγὼ μὲ τὰ θνητὰ μου χέρια, τὰ πῆρα μέσα ἀπ' τὴν ἀνεμοζάλη τῆς ζωῆς καὶ τὰ στεφάνωσα γιὰ μνημόσυνόν σου.

ΜΕΣΑ στὴν ἀνεμοζάλη τῆς ζωῆς, στὸ ἀγριοθόρρι τῆς ξενιτειᾶς, τὴ ξέχασε τὴν τρυφερὴ παιδοῦλα, τὴν ἀρραβωνιαστικὴν του, ποῦ μὴ μέρρα — τὸ θυμᾶται σὰν ὄνειρο — μέσα σὲ χαρμὶς, σὲ γέλοισα τὸν ἀρραβωνιασε ὁ γέρος ὁ παππᾶς.

Σ' τ' αὐτιά του ἀντιλαλοῦνε ἀδύνατα τώρα, ἡ εὐχαίς καὶ τὰ προφητικὰ τραγούδια ποῦ πρόλεγαν τὸν ἐρχομό του τὸν καλὸ.

Θαμπά, θαμπά, τὴ βλέπει καὶ τὴ ξανθὴ παι-

* Τὸν «Γάμον» ἐμπνευσθέντα ἐκ τῆς εἰκόνης τοῦ Ν. Γύζης «Ἀρραβῶνες τῶν παιδῶν» συνώδευσε ἡ διακεκριμένη διηγηματογράφος διὰ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῆς «Παναθηναϊκῆς».

Φίλε κ. Καλογερόπουλε,

Επέταξεν ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ τοῦ Γύζης ἐκεῖ, ὅπου τὴν περιμένουν αἱ ἀδελφαὶ ψυχὰς τῶν ἀθανάτων καλλιτεχνῶν τοῦ Περικλείου αἰῶνος.

Ὁρῶντας ὁ ἀγαπητὸς τῶν Φιλοτέχνων ἑμιλος, ὁρῶντας ὅσοι τὸν θεώρουν καμάρων τῶν

Μ' ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς στείλω τὸν ΓΑΜΟΝ διὰ μνημόσυνόν του, ἀφοῦ τὸν ἔγραψα πρῶτον αὐτόν, μετὰ τὸν κεραυνὸν ὁ ὁποῖος μ' ἐκεραύνωσε;

Ἐντρέπομαι ποῦ ἤρρησα νὰ σᾶς ἀπαντήσω· ὁ Χάρος παρέλυσεν τὰ χέρια μου.

18 Ἰαν. 1901, Πόλις.

Εὐτυχεῖτε

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

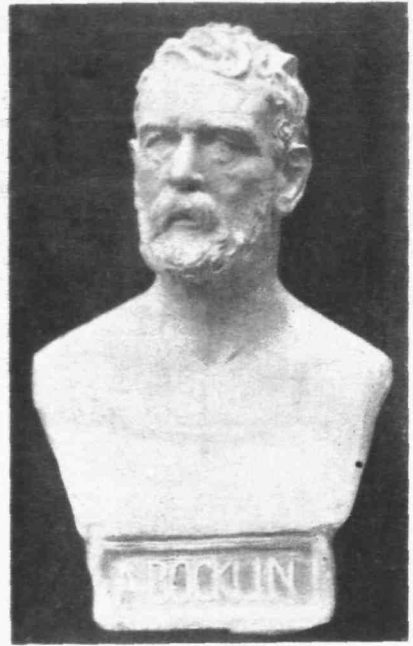
ALFONSE MUCHA Τὸ ἄνθος

δούλα, μισοφοβισμένη νὰ κρύβεται 'στῆς μανού-
λας τῆς τὴν ποδιά.

Τίποτε δὲν σβύσθηκε, μὰ ἡ ξενητεία εἶναι ξε-
νητεία, καὶ τώρα ἡ καρδιά του κτυπᾷ γιὰ μιὰ
μελαχροινὴ βλάχα ποὺ ἔχει μέλι στὰ χεῖλη καὶ
μάγισα στὴ ματιά καὶ τὸν μάγεψε.

Μεθ' αὐτὸ λεβεντόπαιδς μὲ κρασί ἔρα γασάνι,
πίνει τῆς Διμποδίτσας τὸ νερό καὶ ξεπλένει τὸ
μῦρο του τὸ ἅγιο, τῆς βλάχας ἡ ἀμαρτωλὴ ἀνα-
πνοή.

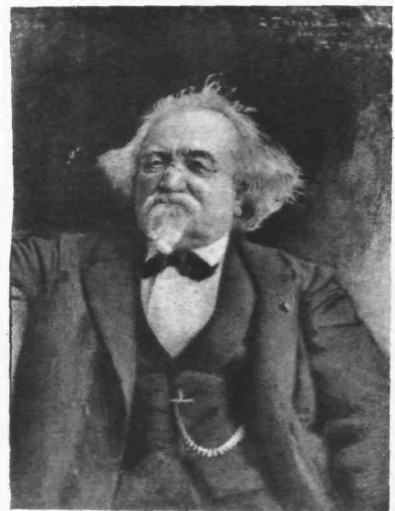
Τί τοὺς πειράζει σὰν τὴν ἀγαπᾷ τὴ ξένη ; Μὴ
δὲν στέλνει στὴ μάνα του τὸ μερτικό τῆς ἀπ'
τὸν ἴδρω του ; Μήπως γιὰ τὴν πατρίδα δὲν λύ-
νει πρῶτος τὴ σακκούλα του καὶ δὲν εἶναι πάντα

ΑΡΝ. ΜΠΑΙΚΛΙΝ

ΑΡΜΑΝΔΟΣ ΣΙΑΒΕΣΤΡ

L. BONNAT. — Προσωπογραφία Βερτράν.

ALF. MUCHA. — Ἡ γραφίς.

ΜΩΣΑΪΚΟΝ

Ἡ γνώμη τοῦ πλήθους διὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης, εἰς τὴν καλλι-
τεχνικὴν ἀριθμητικὴν, ἴσουςται τῷ
μηδενί.

Τὸ πνεῦμα ἐν τῇ τέχνῃ ἔγκειται
εἰς τὴν ἁρμονίαν τοῦ ψυχικοῦ αἰ-
σθηματος πρὸς τοὺς κανόνας τῆς
λογικῆς.

Ὁ χρωστήρ εἶνε ὅ,τι ἡ γραφίς.
Προδίδει τὸν χαρακτῆρα τοῦ γρά-
φοντος.

W. BOUGUREAU. — Παιδικὸν εἰδύλλιον

L. BONNAT. Προσωπογραφία Ἑρν. Ρενάν
(Μίγα βραβείον ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων)

ΦΡ. ΑΡΙΣΤΕΥΣ. — Ὁ Κερκυνὸς (Ἐλαιογραφία)

Ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη εἶνε, λέ-
γοντ, ἀδελφαί. Σφάλμα. Ἡ Φύσις
εἶνε ἡ μήτηρ—ἡ Τέχνη, ἡ κόρη.
Δύσκολον ἡ κόρη γὰρ φθάσῃ τὴν σο-
φίαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς μητρός.

Πάντοτε ἐθαύμασα τοὺς καλλιτέ-
χνας, μὴ ἀγορεύοντας, μὴ γράφον-
τας, μὴ χορεύοντας, μὴ συμποσιά-
ζοντας, μὴ ἐποκλινομένους. Πάν-
τοτε τοὺς βλέπω καὶ θέλω γὰρ τοὺς
βλέπω παρακολουθουμένους ἀπὸ τοῦ
ἀρρητικῶν αὐτῶν μέρους.

ΔΙΚ

ἔτοιμος νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του γιὰ νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ ;

Τί τοὺς πειράζει ἡ βλάβη μὲ τὴν κεντημένη τὴν ποδιά καὶ μὲ τὰ φλουριά ;

«Α... θὰ τὴν πάρῃ γυναϊκά του καὶ νὰ τὸ μάθουν ὅλοι, καὶ νὰ φυτρώνουν ὅπου δὲν τοὺς σπέρνουν, γιατί ἂν τὸν παραθυμώσουν, θὰ ξεχάσῃ καὶ τῆς μάνας του τὸ γάλα, καὶ τῆς πατρίδας του τὰ χῶματα, καὶ τοῦ γέρου τοῦ παππᾶ τὸ μῦρο καὶ γιὰ ὅλα, μὰ γιὰ ὅλα ἡ ἀγάπη του θὰ τὸν παρηγορήσῃ.

Καὶ πρὸς τοὺς εἶπε νὰ τὸν ἀρραβωνιάσουνε παιδὶ ἀνήλικο ἔτσι τυφλά, ἀρώτηχτα ; Ἡ κοιμισμένη του καρδιά ξύπνησε καὶ οὔτε κἂν θυμᾶται τὸ πλόνον ὄνειρο, μόνο βλέπει τὴν ἀλήθεια τὴν παχουλὴ βλάβη μὲ φλόγα στὰ μάτια ποῦ θαμνῶναι τὰ φλουριά της.

Βουτᾶ τὴ γραφίδα στῆς καρδιάς του τὴ λαύρα καὶ γράφει γραφὴν φαρμακωμένη καὶ στέλνει στὴν πατρίδα.

Ἀνατριχᾶ σὰν συλλογίζεται τὴ γρηᾷ μάνα του νὰ τραγοῦδῃ Ἀρβανίτικα ἐκείνη τὴ φαρμακερὴ κατάρρα γιὰ τὸν Δούναβι.

Ἀδικα τοὺς ἔστειλε τὴ γραφὴν ὁ γέρωσ ὁ παππᾶς δὲν τὴν διάβασε στὴ μάνα του. Ἐκείνη ἔχασε τὸ φῶς της. Πολλοὺς ξενήτησε καὶ πολλοὺς ἔθαψε καὶ γιὰ τὴ ξενιτειὰ καὶ γιὰ τὸ χάρο πολλὰ δάκρυα ἔχυσε καὶ τώρα ἔσθυσε τὸ φῶς της καὶ δὲν βλέπει τὴν ἐρημιὰ της.

Ὁ Φίλιππος ἅμα ἔμαθε τὴν συμφορὰ, ἔτρεξε στὸ χωριότου. Ἀδικα ἡ βλάβη ζυχαρο μιλᾷ. Πετᾶ ἐκεῖνος μακρὰ ἀπ' τὰ μάγια της. Πετᾶ νὰ γλυκοφιλήσῃ τὰ σθυσμένα μάτια, νὰ πάρῃ τὴν εὐχή.

Στὸ δρόμο ἕνας πατριώτης τὸν παρηγορεῖ.

— Μὴ νοιάζεσαι· σὰν ἔχασε ἡ κερά Μήτραινα τὰ μάτια της, ἔτρεξε ἡ Ἀγγελικούλα καὶ κλείσθηκε στὸ σπῆτι μέσα καὶ τὴν καλοκουττάζει σὰν κόρη της ἀληθινῇ, ἂν καὶ ξέρῃ πῶς τὴν ἔχεις ξεχασμένη.

Ὁ Φίλιππος κοκκίνισε.

Τὸ σπῆτι τὸ ἴδιο· ὅλο καθάρια γύρω, ὅλα λαμπρά· στὰν τοῖχο κρέμεται τὸ καριοφύλι τοῦ πατέρα του. Ἡ γωνιὰ χύνει γύρω κόκκινο φῶς παιχνιδιάρικο καὶ φωτίζει τὴ γρηᾷ μάνα του. Πάντα εὐμορφῇ, ἀρχοντικῇ μέσα στῆς χήρας τὴ μαύρῃ φορεσίᾳ ποῦ τὴν φορεῖ ἀντρόπιαστα τριάντα χρόνια.

Τὰ μάτια της μεγάλα, πειρὸ μεγάλα, μὰ σθυσμένα δὲν φωτίζουν τὸ λυωμένο πρόσωπό της.

Στάθηκε καὶ τὴν ἐβλεπε τὴ μάνα τὴν ἀγαπημένη, ποῦ ὁ ἴσκιος της ἐστοίχειωσε τὸ σπῆτι. Θαρρεῖς ἤθελε νὰ μετρήσῃ ὅλα τὰ ποτάμια τὰ δάκρυα ποῦ ἔχυσε, καὶ νὰ ξεχωρίσῃ τὸ πειρὸ φαρμακεμένο, ἐκεῖνο ποῦ ἔσθυσε τὸ φῶς της.

Ἡ ἀγκαλιὰ ἀνοίγεται ὁλόθερμη, τὸν σφίγγει, τὰ χεῖλη κἄτι λένε, τὰ μάτια χύνουν δάκρυα γλυκά.

Τὸν ψηλαφᾷ. Μεγάλωσε· Χριστὸς καὶ Παναγιά, παληκάρι.

Ἡ φωνὴ του τῆς θυμίζει τὸ Μῆτρο· Ἄν εἶχε τὰ ματάκια της, θὰ τοὺς ἐβλεπε ἀχόρταστα. Μὰ ἔτσι ἤθελ ὁ Θεός.

— Αἶ, ἄς μὴ σὲ βλέπω ἐγώ. Τὰ ψηλά βουνά, ἡ κρουσταλλένιας βρύσαις σὲ εἶδανε. Πάτησες τῆς μεγάλῃς μάνας, τῆς πατρίδας, τὸ χῶμα.

Σικώνει τὸ λυωμένο χέρι της, στηλώνει στὴν καπνισμένη ὁροφὴ τὴ σθυσμένη ματιὰ της καὶ λέγει μέσ' ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια της.

— Ἐχε τὴν εὐχή μου.

Συγγενεῖς, γειτόνισσαι, πλημμύρησαν τὸ σπῆτι καὶ μιὰ πεντάμορφη ξανθοῦλα μὲ πλεξίδα ὀλόχρυση γιὰ ὅλους φροντίζει, ὅλους τοὺς κερνᾷ καὶ στρώνει τραπέζι καὶ φᾶνε καὶ νὰ χαιρετίσουνε.

— Καὶ ὁ γέρωσ ὁ παππᾶς ;

— Ζῇ καὶ βασιλεύει.

— Θὰ τρέξω νὰ φιλήσω τὸ χέρι του.

Δύο πατριωτάκια τὸν φέρνουνε καὶ λέγει :

— Μὴ λαβαίνεις τὸν κόπο. Ἦρτα ἐγώ.

Ὅλοι σικώθηκαν μὲ σεβασμό. Ὁ γέρωσ εὐλόγησε τὸ τραπέζι καὶ ἀφοῦ ἤπιανε γιὰ τὸ ἀκαλῶς ὤρισε καὶ γιὰ τὴ μάνα τὴν καλότυχῃ καὶ γιὰ τὸ γυό, ὁ γέρωσ ὁ παππᾶς σίκωσε τὴν τσότρη ἀψηλά, εἰσιγότρεμαν τὰ γεροντικὰ δάχτυλά του, ἔτρεμε καὶ ἡ φωνὴ του καὶ εἶπε.

— Ἐγὼ πίνω στὴν ὑγειὰ της Ἀγγελικούλας ποῦ σὰν ἄγγελος κύτταξε τὴν κερά Μήτραινα στὴν ἀρρώστειά της.

Ἡ Ἀγγελικούλα κοκκίνισε τὰ μάτια της τὰ θαλασσῶ γέμισαν ἀπὸ δάκρυα καὶ τοῦ Φιλίππου ἡ ματιὰ εἶδε τὸ δαχτυλίδι του στὸ δάχτυλό της καὶ τὰ τριαντάφυλλα ποῦ ἄνθισαν στὸ πρόσωπό της.

Ἡ βλάβη κοκκίνιζε μόνο μὲ τὸ κρασί· τέτοια τριαντάφυλλα ποτὲ δὲν τὴν περῆσαν.

— Σ' εὐχαριστῶ, παπᾶ, ποῦ ἤπιες γιὰ τὴν Ἀγγελικούλα μου, εἶπε ὁ Φίλιππος, καὶ ἔδωκε τὴν τσότρη ἀπ' τὰ χεῖλη του στὴν Ἀγγελικούλα.

Ψαλμοί, παιχνίδια, γέλοια, ἀντήχησαν στὸ βουθὸ χωριό· πιστολιαῖς συχνὰ συχνὰ φοβίζουν τὰ πουλάκια.

Ὁ γέρωσ ὁ παππᾶς φορεῖ τὰ ὀλόχρυσα ἄμφιά του, χαρούμενος ποῦ ἀξιώθηκε νὰ εὐλογῇ τὸ γάμον τῶν παιδιῶν ποῦ τ' ἀρραβώνιασε μικρὰ μικρά.

Ἡ κυρά Μήτραινα ἐβγαλε τῆς χηρείας τὴ φορεσίαν καὶ λάμπει ἀπὸ χαρὰ ὅλο τὸ πρόσωπό της καὶ ἄς εἶναι σθυσμένα τὰ μάτια της.

Ὁ γαμπρός λεβέντης, ἡ νύφη πεντάμορφη ντροπαλή, οἱ καλεσμένοι, ὅλο τὸ χωριὸ χαρούμενοι.

Ἡ ἐκκλησιὰ φωτοπεριχυμένη θυμίζει τὴν ἀνάστασι· καὶ ἀληθινὰ ἀνεστήθηκε ἕνας νεκρὸς Λάζαρος, μιὰ πεθαμένη ἀγάπη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ